

IDEGENELLENŐRZÉS A DUALISTA MAGYARORSZÁGON

1. Bevezetés

Az elmúlt évtizedek migrációs tendenciái, különösen a közelmúltban Európát elérő tömeges méretű illegális bevándorlási hullámok a közélet kiemelt érdeklődési körébe emelték az Európai Unió tagállamainak területén jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok ellenőrzésének, valamint a jogszerűtlenül tartózkodók kiszűrésének kérdését. Bár az egyes tagállamok eltérő intenzitással és módszerekkel lépnek fel a területükön tartózkodó nem kedvezményezett jogállású külföldiekkel szemben, az idegenrendészeti szabály- és szervezetrendszer fejlesztésének igénye azonban szinte az egész Közösségben felmerült.

Az európai országok nem először kerülnek szembe külföldiek jelentette közbiztonsági vagy nemzetbiztonsági kockázatokkal, így jogalkotásukban nemzeti sajátosságaiknak megfelelő rendészeti válaszokat fogalmaztak meg e kihívásra. Természetesen nincs ez máshogy Magyarországon sem, ahol az Európai Unió jogával összhangban bár, de a sajátos magyar fejlődési pályát bejárt idegenrendészeti szabályozás hivatott megfelelni a sokak által „legújabb kori népvándorlásként” megnevezett korszak kockázatainak. Tanulmányomban a magyar idegenrendészet fejlődésének legtermékenyebb korszakáról nyújtok összefoglalást, melyben a külföldiek rendészeti ellenőrzésének ma is alkalmazott módszerei és eljárásai intézményesedtek.

2. A dualista idegenrendészeti szabály és szervezetrendszer

Az idegen kifejezés a Kiegyezés korának jogalkotásában és rendészeti szakmai terminológiájában egyaránt jelentette a nem magyar állampolgárokat, valamint azokat a magyar honosokat, akik illetőségi helyükön kívül tartózkodtak. Az idegenrendészet ennek megfelelően egyrészt a különböző hatóságok és fegyveres testületek határszéli szolgálati teendőinek részét képezte a határon már átlépett külföldiek ellenőrzése vonatkozásában, másrészt a közbiztonsági szolgálat fontos része volt, hiszen a jogellenes cselekményt elkövető belföldi idegenekre is korlátozó rendszabályok vonatkoztak. A külföldi és belföldi idegenek ellenőrzésének éppen ezért azonos módszertana volt, mely párhuzamosan fejlődött.

Az idegenekre vonatkozó szabályok megállapításának előfeltétele az állam saját polgárai körének meghatározása és az állampolgársággal kapcsolatos szabályok lefektetése volt. Az állampolgárság jogi szabályozása meghatározó volt az idegenrendészeti szabályrendszer szempontjából, hiszen az volt külföldinek tekintendő, aki nem volt magyar állampolgár. Magyarországon az első ünnepélyes honfiúsításra bizonyíthatóan 1542-ben került sor, vagyis már évszázadokkal ezelőtt felmerült az igény arra, hogy valaki a jog

keretei között idegenből hivatalosan magyar állampolgárrá váljon.¹ A magyar állampolgárság kérdését teljes körűen először az 1879. évi L. tc.² szabályozta.

Az állampolgársági és az idegenrendészeti szabályrendszer közti fontos kapcsolódási pont volt a községi illetőség kérdése. A korabeli közigazgatás egyik sarokköve szerint minden magyar honpolgár valamely község kötelékébe tartozott, amely róla igazgatási, szociális és szükség szerint „szegényügyi” szempontból gondoskodott. A községi illetőség megléte olyannyira meghatározó volt, hogy minden magyar állampolgárságért folyamodó külföldinek először valamely község kötelékébe való felvételét kellett kérnie. A községi illetőséggel kapcsolatos első szabályozást az 1871. évi XVIII. tc.³ tartalmazta. Mivel ez szinte kizárólag a szegények szociális ellátásának szemszögéből vizsgálta az illetőség kérdését, csakhamar kiegészítésére volt szükség, melyet az 1876. évi V. tc.⁴ jelentett. Az 1879. évi állampolgársági törvény hatályba lépésével azonban új megközelítésre volt szükség. A jogszabályi összhang megteremtésére tett erőfeszítések eredményeként született meg az 1886. évi XXII. tc.⁵, amely már kifejezetten tiltotta a külföldieknek a községi kötelékbe való végleges felvételét, ami a továbbiakban csak a honosítást követően volt lehetséges.⁶

A külföldi idegenek ellenőrzésének szabályrendszere hasonló fejlődési pályát írt le, mellyel párhuzamosan a gyakorlati megvalósításra hivatott szervezetrendszer is korszerűsödött. Az idegenrendészet határszéli szolgálattal érintkező területei egy olyan komplex rendszerbe illeszkedtek, ami több állami szerv együttműködésével biztosította Magyarország érdekeinek érvényesülését. A határok és azokon átlépő forgalom ellenőrzése nem tartozott az Osztrák-Magyar Monarchia közös ügyei közé, annak megvalósítása az adott társállam polgári közigazgatásának kompetenciája volt. A kiegyezéskor a Magyar Királyság külállamokkal szomszédos határait a Magyar Királyi Pénzügyőrség határmenti szakaszai őrizték. A határátkelőhelyeken az utasforgalom ellenőrzését a legközelebbi város rendőrségének kikülönített csoportjai végezték, az áruforgalom felügyeletét pedig a területileg illetékes vámhivatalok „bemondó őrsői” valósították meg. A határrenddel kapcsolatos teendők a határmenti járásokban e célra létrehozott szolgabírói kirendeltségekre hárultak. Kifejezetten a külföldiek bejelentésére, jelentkezésére és jogszerű tartózkodására vonatkozó szabályok ellenőrzése egyik hatóságnak sem volt feladata. Ezt a helyzetet a Magyar Királyi Csendőrség, majd a Magyar Királyi Határrendőrség megalakulása és országos megszervezése változtatta meg.⁷ A csendőri szervezet bekapcsolása az idegenrendészeti feladatokba az egyre növekvő közbiztonsági kockázatok eredménye volt, melyet az utazó szélhámosok, illegális idénymunkások és külföldi csavargók jelentettek.⁸

A központosított közbiztonsági testület ellenőrző tevékenysége pozitívan hatott ugyan a köztörvényes cselekmények visszaszorítására, az idegenrendészeti adminisztratív szabályok betartatásához azonban egy specializált hatóságra volt szükség. A határrendőrség

¹ Mezey Barna: Magyar jogtörténet. Osiris, Budapest, 2007. 91.o.

² 1879. évi L. tc. a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről

³ 1871. évi XVIII. tc. a községek rendezéséről

⁴ 1876. évi V. tc. a községek rendezéséről szóló 1871. évi XVIII. tc. módosításáról és kiegészítéséről

⁵ 1886. évi XXII. tc. a községekről

⁶ Peregriny Géza – Jacobi Roland: Magyar állampolgárság, községi illetőség és idegenrendészet I. kötet. Phönix, Budapest, 1930. 247.o.

⁷ Parádi József: A polgári magyar állam határőrizet szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. Határőrségi Tudományos Közlemények 1994/1. 4-23.o.

⁸ Csapó Csaba: A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914. Pro Pannónia. Pécs, 1999. 122-124.o.

felállításáról szóló törvénycikk⁹ 1903-ban látott napvilágot, de gyakorlati megvalósítására csak 1906. január 15-től került sor. Az új szervezet feladata nem a szűkebb értelemben vett határőrizet megvalósítása volt – melyhez nem is rendelkezett elegendő személyi állománnyal – hanem az azzal kapcsolatos figyelő és nyomozó szolgálat ellátása, valamint az egységes irányítás megszervezése. A határrendőrség kapitányságai és az elsőfokú rendőrhatalóságok (főszolgabíró, városi rendőrkapitány) egymással mellérendeltségi viszonyban álltak és kötelező együttműködéssel támogatták egymás tevékenységét.¹⁰ A határrendőrség felállításáról szóló törvénycikket az országgyűlés a kivándorlásról, a külföldieknek a magyar korona országainak területén való lakhatásáról, valamint az útlevelelőgyről szóló törvénycikkek¹¹ társaságában tárgyalta, ami az utazással és idegenrendészettel kapcsolatos szabályozási igény felértékelődését jelentette.¹²

Összességében elmondható, hogy a szervezeti változásokkal a korábbi egylépcsős ellenőrzési rendszer kétlépcsősé vált, melyet egyrészt az országba belépő külföldiek professzionálisabb szűrése, másrészt a már itt tartózkodók rendszeres ellenőrzése jelentett. Mindkét lépcső saját feladatkörén belül többvonalas rendszert képezett, vagyis az államhatártól különböző mélységekben, több egymást követő vonalban működtették járőrszolgálati rendszerüket. Ezzel nyílt meg először a mai terminológia szerinti migrációs szűrőháló létrehozásának lehetősége, melyet kis létszámú erővel is sikeresen lehetett működtetni. A pénzügyőrség, határszéli csendőrség és határrendőrség személyi állományának kétharmada a magyar-román, egyharmada magyar-szerb határon teljesített szolgálatot, ami egyben a határszakaszok kockázati besorolását is jelezte.¹³

A számos átszervezésen átesett rendszer – a Magyar Királyi Határrendőrség vezető szerepének köszönhetően – képes volt kiszűrni a legális utasforgalomból azokat a személyeket, akik tevékenységükkel vagy a birtokukban tartott tárgyak által veszélyt jelentettek a magyar államra. A szűkebb értelemben vett, határszéli szolgálathoz kapcsolódó idegenrendészet azonban csak erre korlátozódott, a jogsértést elkövető külföldiek állampolgárságának és személyazonosságának megállapítását elsősorban közbiztonsági érdekek tartották.

Az ország mélységében tartózkodó külföldiek ellenőrzése hasonló alapokon nyugodott, mint a határszéli szolgálatokhoz kapcsolódó szűrőrendszer. A kiegyezést követő első törvény, amely a külföldiek itt tartózkodását is érintette az 1871. évi XVIII. tc. volt. Eszerint a két éve folyamatosan itt tartózkodó és adót fizető külföldiek a községi kötelékbe felvehetők, amennyiben e szándékukat bejelentik.¹⁴ Ezt a községekről szóló 1876. évi V. tc bővítette ki.¹⁵ A külföldiek letelepedését első ízben, de még nem teljes körűen a községekről szóló 1886. évi XXII. tc. szabályozta.¹⁶ Eszerint a külföldi állandó lakhatási (letelepedési)

⁹ 1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrségről

¹⁰ Parádi József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve. A Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. Hadtörténelmi Közlemények 1986/3. 541-570. o.

¹¹ 1903. évi IV. törvénycikk a kivándorlásról, 1903. évi V. törvénycikk külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról, 1903. évi VI. törvénycikk Az útlevelelőgyről

¹² Parádi József: A dualizmus kori Magyar Királyság határrendőrsége, in: A modern magyar határrendészet százötíz éve, Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2013. 45-60.o.

¹³ Parádi-Suba-Vedő: A magyar-román határ és őrzése 1867-1918. Szemere Bertalan Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, Budapest, 2011. 62-70. o.

¹⁴ 1871. évi XVIII. törvénycikk a községek rendezéséről 12. § ; 14. § ; 15. § ; 19 §

¹⁵ 1876. évi V. törvénycikk a községek rendezéséről szóló 1871. évi XVIII. tc. módosításáról és kiegészítéséről 5. § ; 7. § 11. §

¹⁶ 1886. évi XXII. törvénycikk a községekről 15. §

szándékát három hónapot meghaladó tartózkodás esetén volt köteles bejelenteni az illetékes előljáróságnál. Ennek elmulasztása kihágást valósított meg.

A korabeli közigazgatási felfogás lényege az volt, hogy minden kártékony idegen személyt az illetőségi helyére kellett visszatoloncolni. Aki tehát koldulásból vagy bűncselekmények elkövetéséből élt, azt visszatoloncolták származási helyére, ahol rehabilitálhatták. A külföldieket származási országukba juttatták vissza, vagyis közbiztonsági intézkedésként kiutasították. A koldulás vagy csavargás kihágások miatt elítélt külföldieket a büntetés kiállása után az országból kiutasíthatták, mellyel rend szerint élt is a rendőri büntetőbíróság.¹⁷ A közigazgatási hatóságok kitiltási és kiutasítási jogának forrása az ún. Tolonczszabályzat volt,¹⁸ amely még az 1930-as években is hatályban maradt.

A tolonchatározat elleni fellebbezésnek halasztó hatálya nem volt és a Kúria 10086/1892. sz. határozata szerint a kitiltott vagy kiutasított személy engedély nélküli visszatérése akkor is kihágást valósít meg, ha kitiltás helytelen jogi alapon vagy hibás eljárás keretében történt.¹⁹

A 83.383/1898. BM elvi határozat kimondta, hogy magyar állampolgár csak abban az esetben volt eltávolítható a nem illetőségi községéből, ha ott tartózkodása közbiztonsági vagy közérkölcsei okokból nem volt megengedhető.²⁰ Ez a rendelkezés természetesen a külföldiek kiutasítására is igaz volt, esetükben azonban számos más ok is vezethetett a hatósági intézkedéshez. A következő évtizedekben az idegenrendészeti szabályozás fejlődésével egyre szélesebb körben volt lehetőség a „*kártékony*” idegenek eltávolítására. A közveszélyes munkakerülésről szóló 1913. évi XXI. tc. szerint például azt, aki csavargással, a rendes polgári életmód és foglalkozás szándékos kerülésével, valamint kimutathatóan bűncselekmények elkövetésével tartja fenn magát, kihágás miatt kellett felelősségre vonni. Ha a kihágás elkövetője külföldi volt, őt az országból ki lehetett utasítani és a visszatéréstől meghatározott időre vagy akár élethosszig eltiltani. A kiutasítást az 1903. évi V. tc. alapján is ki lehetett mondani a hasonló életmódú személyekkel szemben.

Természetesen a veszélyt jelentő külföldiek eltávolításának legkézenfekvőbb módját a magyar királyi bíróságok is alkalmazták. Az 1878. évi V. tc.²¹ 64. §-a szerint a büntetett elkövető külföldiek kiutasításuk mellett határozott időre vagy örökre eltilthatók voltak a visszatéréstől.

Érdekes, hogy míg a kitiltás és kiutasítás végrehajtását meglehetősen szigorral kezelte a magyar közigazgatás, addig az ezt elrendelő hatósági rendelkezések megszegését kevésbé. Aki a magyar állam területéről vagy annak egy részéről kitiltásra került, és oda engedély nélkül visszatért, csupán elzárással büntethető kihágást követett el.²²

Ahogy a „*rosszhírű*” idegenek kitoloncolása idővel idegenrendészeti kiutasítással és hatósági toloncolással fejlődött, úgy vált egyre kidolgozottabbá a külföldiek ellenőrzésének egy sarokköve, a tartózkodás bejelentése is. Az 1879. évi XXVIII. tc. értelmében az idegenek érkezésének és távozásának bejelentési kötelezettsége a főváros területén általános volt, melyet a bejelentőhivatalok útján kellett teljesíteni. A lakás- vagy szálláshely tulajdonosok tehát bejelenteni tartoztak minden náluk megszálló személyt, akinek

¹⁷ 1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról 69. §

¹⁸ 9389/1885. BM rendelet az új toloncz-szabályzat kibocsátása tárgyában Magyarország Rendeletek Tára 1885. 164-168. o.

¹⁹ Élthes Gyula: A kihágások és felsőbbírási határozatok I. kötet. Stádium Sajtóvállalat Rt, Budapest, 1931. 360.o.

²⁰ Közigazgatási elvi határozatok egyetemes gyűjteménye. Új Folyam. 1 kötet. Pallas, Budapest, 1906. 443.o.

²¹ 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a büntettekéről és vétségekről

²² 1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról 70. §

Budapesten más bejelentett lakóhelye nem volt. Ennek elmulasztása a rendőrség hatáskörébe tartozó hivatalból üldözendő kihágást valósított meg. A magánháztartás feje a törvény szerint²³ bejelenteni volt köteles a háztartásához tartozó személyeket is. Ott, ahol nem működött bejelentőhivatal, a bejelentési kötelezettség részleges volt, vagyis csak a végleges elköltözést és a lakhely 3 hónapon túli megváltoztatását kellett a hatóság tudomására hozni. A fenti rendelkezések egyaránt vonatkoztak a belföldi és külföldi idegenekre. A bejelentés és nyilvántartás kérdéskörét számos alacsonyabb szintű jogforrás is tárgyalta, melyek közül külön említésre érdemes a külföldieknek a községekben való lakhatása tárgyában kiadott 54.091/1888. BM rendelet, a külföldiek nyilvántartása tárgyában hozott szabályrendeletek életbeléptetése iránt kibocsátott 100.122/1895 BM rendelet, valamint a külföldieknek a községekben lakhatása ügyében kibocsátott rendelet pontos végrehajtására született 117.121/1898 BM rendelet.²⁴

A külföldiek bejelentési kötelezettségét és a velük kapcsolatos más szabályokat az 1903. évi V. tc. helyezte új alapokra. Első igazi idegenjogi törvényünk először foglalta egységes szerkezetbe sajátos joganyagként a külföldiekre vonatkozó hazai szabályozás legfontosabb tételeit és lefektette az idegenrendészet máig ható legfontosabb elveit. A törvény valódi jelentősége abban áll, hogy a kiadását követő 90 évben nem volt példa hasonlóan magas jogalkotói szinten megjelenő idegenrendészeti normára. Mivel a második világháborút követően az idegenjogot rendeleti szinten szabályozták és csak a rendszerváltás után emelkedett újra törvényi szintre a szakterület jogi szabályozása elmondható, hogy az 1903-ban kiadott migrációs törvény mérföldkő volt az idegenjog fejlődéstörténetében.²⁵

A törvény tehát speciális szabályozást vezetett be a külföldiekre nézve. Ennek egyik alapvető rendelkezése volt, hogy a külföldi érkezését és távozását a szállásadó 24 órán belül köteles volt bejelenteni. Ennek elmulasztása kihágást valósított meg, melyet mind a szállásadó, mind a külföldi elkövethetett. Utóbbi a bejelentéshez szükséges adatok valótlan közlésével vagy elhallgatásával, előbbi a külföldi be nem jelentésével vagy azzal, ha az adatszolgáltatást megtagadó külföldit nem jelentette fel.

A községbe érkező külföldi bejelentő lapot töltött ki, melyet aláírt. Ennek igazolószervényét köteles volt magánál tartani és a hatóság felszólítására bemutatni. A fizető szálláshely tulajdonosa „Nyilvántartási könyv” vezetésére volt kötelezett, melyet összefűzött, lapszámozott és a rendőrhatalóság által láttamozott formában szigorú alakiságok mellett naprakészen tartott.

Az a külföldi, aki a bejelentési kötelezettségét nevének elváltoztatásával teljesítette vagy jogosulatlanul magyar utónevet vett fel, nem az anyakönyvi törvény szerinti kihágást követte el, mint a magyar állampolgárok, hanem idegenrendészeti jogszabály alapján volt

²³ 1879. évi XXVIII. törvénycikk a rendőri bejelentési intézménynek Budapest fővárosban életbeléptetéséről 1. § ; 2. § 3. §

²⁴ 54.091/1888. BM rendelet külföldieknek a községekben való lakhatása tárgyában Magyarországi Rendeletek Tára XII. évf. (1888) 2499-2503.o. ; 100.122/1895. BM rendelet a külföldiek nyilvántartása tárgyában hozott szabályrendeletek életbeléptetése iránt Magyarországi Rendeletek Tára XIX. évf. (1895) 1429-1430.o. ; 117.121/1898 BM rendelet a külföldieknek a községekben lakhatása ügyében kibocsátott rendelet pontos végrehajtására Magyarországi Rendeletek Tára XXXII. évf. (1898) 1188-1189.o.

²⁵ Hautzinger Zoltán: Az első idegenjogi törvény In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A modern magyar határrendészet százötz évé. Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat, Budapest, 2013. 179-191. o.

büntethető.²⁶ A vendégeknyvbe hiányosan vagy hamisan bejegyzett név, foglalkozás vagy lakóhely korábban is jogsértést valósított meg, de azt a közbiztonság elleni kihágás²⁷ fogalomkörében kezelték és elkövetői nem csak külföldiek lehettek. Az itt tartózkodó külföldieknek időről időre jelentkezniük kellett az idegenrendészeti hatóságoknál, melynek elmulasztása szintén kihágást valósított meg.

A bejelentési kötelezettség később az ország egész területére kiterjedt a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről szóló 1912. évi LXIII. tc.²⁸ szerint. A községbe érkező bejelentett idegenekről az előjáróság nyilvántartást vezetett. Problémákat okozott, hogy a bejelentés és nyilvántartás folyamata teljes egészében a helyi igazgatási szervezet keretei között zajlott, így abba a csendőrség vagy a rendőrhatalóság nem tudott bekapcsolódni. A biztonsági kockázatot jelentő személyek ellenőrzésének felelőssége azonban e testületekre hárult, ezért egy sajátos együttműködési rendszer alakult ki az ellenőrző és a nyilvántartó szerv között. A nyilvántartási könyvet heti rendszerességgel a rendőri közegek rendelkezésére bocsátották, akik így információt szerezhettek a működési területükön tartózkodó külföldiekről és ellenőrizhették a tartózkodási szabályok betartását.²⁹

A külföldiek bejelentésének és nyilvántartásának rendezésén túl az 1903. évi idegenjogi törvény elsőként rendelkezett az idegenrendészeti hatóságokról, melyek körébe a városi és határszéli rendőrkapitány is beletartozott, valamint a jogsértések esetén eljáró rendőri büntetőbírókat is nevesítette, mivel a külföldiek rendészetével kapcsolatos adminisztratív teendők ellátása és idegenrendészeti normasértésekre történő intézkedés hagyományosan a közigazgatás, és nem a büntetőbíráskodás feladata volt.³⁰

A fenti jogszabályi alapokon nyugvó idegenrendészeti ellenőrzéseket mind a városi rendőrségek, mind a vidék útjait járó csendőrijárőr napi szolgálati feladatként végrehajtottak. A csendőrségi szakirodalom szerint a járőr a portyázás közben talált utasokkal kapcsolatban „mindazon rendőri szabályok figyelemmel tartására volt köteles, melyek az idegenekre nézve fennálltak”, vagyis az idegenrendészeti ellenőrzés a járőr alapfeladatai közé tartozott.³¹

Az idegenrendészeti ellenőrzés és nyilvántartás rendszere a közigazgatási és rendvédelmi szakmai igények, majd a háborús készülődés miatt egyre komplexebbé vált. A külföldiek rendészetével kapcsolatos fejlődő felügyeleti igény azonban olyan ellenőrzési eljárások kidolgozásához vezetett, melyek számos, ma is alkalmazott, a schengeni határellenőrzési gyakorlatba illeszkedő alapelvben élnek tovább.

3. Összefoglalás

Az első világháború kitörésére Magyarországon korának európai színvonalán álló, sőt azt meg is haladó idegenrendészeti szabályozás jött létre, melynek érvényesítésére többször megreformált és fejlesztett szervezetrendszer alakult ki. Bár a jelenkor viszonyaira nem vonatkoztatható a külföldiek rendészetével kapcsolatos valamennyi magyar tradíció, a jogalkotói és jogalkalmazói prioritások kijelölésében és alapelveiben támpontokat

²⁶ 1894. évi XXXIII. törvénycikk az állami anyakönyvekről 44. § ; 83.§; 1903. évi V. törvénycikk külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról 12. §

²⁷ 1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról 72. §

²⁸ 1912. évi LXIII. tc a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről

²⁹ Szabó Jenő: Idegenek ellenőrzése. Csendőrségi Lapok 1924/1. 2-3.o.

³⁰ Miskolczy Ágost – Pinczés Zoltán – Cziráki Ferenc: A Magyar Büntetőjog Gyakorlati Kézikönyve a Magyar Királyi Csendőrség számára II. kötet. Stádium, Budapest, 1937. 1844.o.

³¹ A csendőr kézikönyve. Várnay Könyvkiadó, Szeged, 1894. 41-46.o.

nyújthatnak a mai idegenrendészeti rendszernek is. A tanulmányban bemutatott korszak legnagyobb szakmai eredményeinek tartom az idegenrendészeti hatóságok kijelölését, a központosított koordinációs szervezet létrehozását a külföldiek ellenőrzésének szakmai irányítására, a nyilvántartás és az adminisztratív szabályozás következetességét, valamint a migrációs szűrőháló működtetésében érintett személyi állomány felkészítését. E momentumok felfedezhetők az illegális bevándorlás elleni küzdelem jelenlegi rendszerében is, ami egy permanens, konvencionális, de megújulni képes nemzeti idegenrendészet képét rajzolja ki.